

УДК 37.374.379.8

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-2-184-194

ORGANIZATION OF RECREATION EVENTS IN A DAY CAMP FOR CHILDREN

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У ПРИШКІЛЬНОМУ ТАБОРІ З ДЕННИМ ПЕРЕБУВАННЯМ ДІТЕЙ

Nadija KOT,

Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor

spf5@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6610-7132>

Daryna LYTVYCHENKO

Senior Lecturer

litvichenko.darina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9270-9073>

*Berdiansk State Pedagogical
University,*

✉ 4, Schmidt st., Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100

Надія КОТ,

кандидат педагогічних наук,
доцент

Дарина ЛИТВИЧЕНКО,

старший викладач

*Бердянський державний
педагогічний університет,
✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100*

Original manuscript received: August 31, 2022

Revised manuscript accepted: September 21, 2022

ABSTRACT

The article analyzes the modern system of recreation and recreation of schoolchildren in the country and its compliance with the Law of Ukraine «On recreation and recreation of children». The characteristics of various types of health camps are given, and statistical data are given, which indicate a reduction in the number of inpatient state health institutions and, at the same time, an increase in preschool day camps for children.

Considering the economic components, it has been determined that the preschool camp with children's day stay is the most optimal form of organizing health and leisure activities for schoolchildren during the holidays.

Based on the analysis of theoretical literature and practice of the work of domestic and foreign health camps of various types, contradictions between the request of modern children regarding the organization of their rest and those forms of work that prevail are highlighted.

In the practical part of the article, the experience of the preschool recreation and rehabilitation camp for children is highlighted, namely: the directions of the camp's work (cognitive-intellectual, creative, physical culture-rehabilitation, entertainment), design of its activities, structuring of the recreational space (micro-local, macro-local, meso-local) are characterized; techniques for involving children in determining the content of weekly work are given; the ways of ensuring the psychological comfort of pupils are outlined; measures aimed at uniting the team and improving children's health have been determined; the possibility of children with special educational needs staying in a preschool camp as an additional condition for their further socialization has been proven.

It was concluded that it is necessary to combine many years of experience in this type of camp with new forms of work that take into account modern social and

cultural realities, oriented to the requests of schoolchildren, their personal characteristics, and their psychophysical state.

Key words: *improvement and recreation of schoolchildren, preschool day camp, recreational activities, recreational space, planning of preschool camp activities*

Вступ. Модернізація системи освіти України вимагає оновлення змісту і форм виховної діяльності, особливо в канікулярний час. Розвиток системи відпочинку та оздоровлення школярів є невід’ємною частиною всього процесу освіти, оскільки в Законі України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» зазначається, що канікули складають значну частину річного бюджету вільного часу школярів, дають можливість зняти психофізичне напруження, що накопичилося за навчальний рік, відновити сили, здоров’я, розвинути творчий потенціал дитини [1].

Тому організація канікулярного відпочинку є не тільки турботою батьків, а й різноманітних освітніх закладів, як шкільних, так і позашкільних.

Економічна та соціальна ситуація країни в період становлення Української державності позначилася й на організації дитячого відпочинку – система дитячого оздоровлення України поступово руйнувалася. Статистичні дані свідчать про значне скорочення дитячих оздоровчих закладів. Так, у 1990 році в Україні функціонувало понад 2000 державних закладів цього типу, а в 2021 році – 418. На думку С. Куликовського, кількість дитячих оздоровчих закладів стаціонарного характеру суттєво скорочувалася в три періоди – після розпаду Радянського Союзу, після фінансової кризи 2008 року та після геополітичних подій 2014 – 2015 рр. [6].

Набуття чинності Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» дещо змінив ситуацію, проте з’явилися нові проблеми. За даними Міністерства соціальної політики, у 2021 році в Україні працювало понад 8000 державних та комерційних оздоровчих таборів, але державні склали лише 5,2% від загальної кількості. Комерціалізація сфери дитячого відпочинку та оздоровлення призвела до підвищення вартості путівок, що унеможливило їх придбання для середньостатистичної сім’ї. І це в той час, коли літнього відпочинку в 2021 році потребувало 4,23 млн. учнів.

Другою, не менш значущою, проблемою була і є відсутність професійних кадрів для роботи з дітьми в оздоровчому таборі. Педагогічний персонал представлений переважно молоддю віком від 18 до 23 років, яка часто не має профільної освіти та досвіду педагогічної діяльності. У деяких випадках адміністрація табору працює за застарілими методиками (перевага віддається оздоровленню, а не вирішенню актуальних педагогічних завдань), не знає, а отже, не застосовує сучасні інноваційні форми роботи. Тому за результатами опитування приблизно 68% дітей підкреслюють небажання ще раз відпочивати в оздоровчому таборі [4, 11].

Ще одна проблема – оздоровлення дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Навіть якщо дитина навчається в інклюзивному класі й набула певного досвіду взаємодії з нормотиповими однолітками в

різних видах діяльності, перебування в оздоровчому таборі (якщо батьки на це наважилися) стає в більшості випадків стресогенним фактором, який позначається на її психофізичному стані.

Крім того, влітку 2022 року, коли країна перебуває в стані війни, більшість школярів не мають можливості організовано відпочити в дитячих таборах, хоча Мінсоцполітики ініціювало їх оздоровлення у відносно безпечних регіонах України з дозволу військових адміністрацій та у закладах, які мають укриття.

Отже, питання організації канікулярного відпочинку та оздоровлення дітей шкільного віку в нашій країні загострилося як ніколи, і однією з дієвих, бюджетних та безпечних відповідей на нього може стати перебування школярів у таборах з денним перебуванням.

Табір з денним перебуванням – це табір, тимчасово утворений у закладі освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, де забезпечується належний догляд за дітьми, виховний процес, повноцінне дозвілля, розвиток творчих здібностей та інтересів протягом дня, але не менше 6 годин [1 : ст. 14].

Вивчення стану питання в педагогічній теорії та практиці дозволило встановити, що організація діяльності закладів відпочинку та оздоровлення школярів будь-якого типу (позаміський заклад оздоровлення та відпочинку, табір з денним перебуванням, дитячий заклад праці та відпочинку, наметове містечко) та виховання дітей у них є одним з напрямків сучасного наукового та методичного пошуку. Можна виділити декілька напрямків:

- нормативно-правове забезпечення організації відпочинку та оздоровлення дітей (О. Биковська, В. Горбинко, Ж. Петрочко, С. Вагнер, Т. Гулечко);

- професійна підготовка команди педагогів та організаторів літнього відпочинку дітей і підлітків (М. Кисельов, А. Маслов, М. Наказний);

- технології організації роботи дитячого оздоровчого табору та програмне забезпечення діяльності педагогів – педагога-організатора літнього відпочинку, вожатого загону, керівника гуртка (Л. Ваховський, О. Караман, І. Корсун, М. Кратіпов, Н. Ларіонова, О. Моїсеева, Є. Надрага, О. Песоцька, Н. Сердюк, С. Харченко);

- соціально-педагогічні умови вдосконалення фізичного стану дітей у літньому оздоровчому таборі, застосування оздоровчих технологій організації роботи із забезпечення безпеки життєдіяльності (С. Маркелова, В. Шацило, Г. Шутка);

- особливості організації та функціонування тимчасових дитячих колективів у дитячому оздоровчому таборі (В. Ковров, І. Старобудцева, І. Фрішман);

- соціальна реабілітація дитини в умовах дитячих оздоровчих таборів (З. Лаврентьева); соціалізація дітей із сімей, які потребують особливої уваги (Т. Палій, М. Перепилиця, Л. Пундик), та соціальна робота з дітьми, молоддю, різними категоріями сімей під час

оздоровлення та відпочинку (С. Бажеріна, І. Белова, М. Вакаріна, С. Забава Л. Крисов, Л. Пілявська, С. Тищенко, К. Шендеровський);

- особливості психолого-педагогічного супроводу діяльності дитячих оздоровчих таборів; зміст роботи психологічної служби (О. Нуртдінова, М. Перепилиця, Н. Пузанова, Л. Пундик О. Степущенко, Є. Ушакова, А. Шмаріна).

Водночас, у наукових дослідженнях бракує цілісного аналізу теорії і практики проєктування діяльності дитячого табору оздоровлення та відпочинку з огляду на інтереси та потреби школярів. Сучасні педагогічні інновації у сфері дитячого оздоровлення в Україні живуть лише за рахунок ентузіазму окремих фахівців. Цей досвід не структуровано, він не використовується в галузі в повному обсязі. Увага дослідників здебільшого приділяється організації роботи позаміських закладів оздоровлення та відпочинку, які функціонують упродовж року, сезонно або під час канікул, де діти перебувають цілодобово. Значно менше досліджень присвячено питанням функціонування табору з денним перебуванням дітей та відсутні дослідження щодо оздоровлення і відпочинку в таборах дітей з ООП (всі наукові доробки присвячені здебільшого оздоровленню в закладах санаторного типу).

Мета статті. У статі ми намагаємося окреслити проблеми роботи табору з денним перебуванням дітей та поділитися власним практичним досвідом їх розв'язання.

Методи та методики дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення вітчизняних та закордонних теоретичних джерел та статистичних даних щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей в Україні, діагностична методика «Кольоровий тест ставлень» (КТС) А. Еткінда, опитування, математична обробка експериментальних даних.

Аналіз статистичних показників показав, що в останні мирні роки кількість школярів, які відпочили в таких таборах з денним перебуванням за місцем проживання, у 15-20 разів перевищувала кількість відпочивальників у стаціонарних таборах. Виходячи з цього, табір з денним перебуванням дітей доцільно розглядати як основну та найбільш оптимальну форму канікулярного відпочинку, яка дозволяє організувати різноманітну діяльність дітей поза уроками. З одного боку, тут вирішується проблема організації вільного часу школярів різного віку, рівня розвитку, статі, психофізичного стану, а з другого – створюються умови для оздоровлення, художньої, технічної, соціальної творчості дитини. Табір має й значний виховний потенціал (працюють педагогічні працівники), отже, може стати дієвим інструментом соціалізації: завдяки взаємодії з педагогами та однолітками тут формується ціннісне ставлення до навколишнього світу, розширюється коло спілкування, формуються суспільно значущі компетентності, якості лідера. Ці позитивні особистісні зміни багато в чому залежать від форм і змісту організації життєдіяльності дітей, від взаємодії, яку організують педагоги, психологи та актив табору [4, 7, 8, 9, 10, 11].

Таким чином, табір з денним перебуванням можна розглядати як оздоровчо-навчально-виховну організацію, яка дозволяє ефективно вирішувати соціокультурні й соціопсихологічні завдання соціалізації школяра, оздоровлювати та в невимушеній формі розширювати його науковий кругозір, формувати пізнавальні інтереси, розвивати інтелектуальну та художню творчість.

Власний практичний досвід роботи в таборах з денним перебуванням дітей, які створені при школах, дозволяє нам виділити ті тенденції, які є характерними для їх діяльності: поглиблення суперечності між запитами, інтересами, потребами сучасних дітей та рівнем матеріальної бази шкіл, формами роботи, які зорієнтовані на традиційні технології, що робить перебування дітей нецікавим; значно здувся виховний потенціал таких таборів, оскільки дуже часто табори перетворюються на центри проведення вільного часу школярів із запрошенням аніматорів за рахунок батьківських коштів.

Тому наша експериментальна робота була спрямована на розв'язання окреслених протиріч. Вона здійснювалася на базі табору з денним перебуванням «Планета Літо» м. Павлоград Дніпропетровської області. У таборі перебувало 28 школярів: 15 – початкової школи, 13 – середньої. У зміні було 2 дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами (діагнози: затримка психічного розвитку легка форма ДЦП), а також 9 – з внутрішньо переміщених сімей.

Результати та дискусії. У значній кількості сучасних досліджень, присвячених означеній проблемі, вказується на те, що орієнтація на інтереси дитини, допомога їй у формуванні досвіду спілкування, самоаналізу, аналізу соціальних ситуацій є нині важливою рисою діяльності закладу відпочинку та оздоровлення [4; 7; 9; 10]. Звідси основною умовою успішного планування виховних та розважальних заходів ми вважали врахування інтересів дітей, їх емоційного налаштування на активний відпочинок. Тому одним з завдань, які реалізовувалися нами в перший день роботи табору поряд зі знайомством, було виявлення емоційного ставлення школярів до навчання, літнього відпочинку та до перебування в таборі. З'ясувалося це за допомогою діагностичної методики «Кольоровий тест ставлень» (КТС) А. Еткінда. Використання цієї методики базується на припущенні, що характеристики невербальних ставлень до значущих об'єктів відбиваються в кольорових асоціаціях. Тому ми з'ясували, які кольори асоціюються в дітей з поняттями: школа, навчання, канікули, відпочинок.

Була встановлена така закономірність: учні молодших класів обирали переважно жовтий та зелений колір (позитивне сприйняття обстановки й оптимізм у відношеннях з оточуючими людьми, бажання спілкуватися, активність, упевненість), середньої школи – чорний та фіолетовий (символізують негативні тенденції: тривожність, стрес, розчарування, бажання укріпити своє положення в колективі).

На нашу думку, вибір молодших школярів можна пояснити функціонуванням Нової української школи, де на перший план виведений

особистісний розвиток дитини, її емоційне благополуччя, а форми роботи є нестандартними, цікавими. У той же час вибір старших дітей свідчить про несформованість вольових якостей на тлі задоволення потреби незалежності та визнання їх іншими людьми.

Показовим є те, що діти з ООП молодшого шкільного віку теж асоціювали поняття «школа» з жовтим кольором, а на друге місце ставили синій, що свідчить як про більш-менш успішну адаптацію в інклюзивному класі (вибір жовтого), так і про суб'єктивну спрямованість «усередину», певну інтровертованість (поєднання жовтого та синього у функціональну групу).

Обираючи кольори до поняття «навчання», обстежені віддавали перевагу зеленому кольору (знов-таки молодша вікова категорія). А середні школярі (38,5%) обрали коричневий та чорний колір у поєднанні з зеленим, синім, що підкреслює їх бажання уникнути проблем, схильність до неадекватної впертості. Двоє обстежених (15,4%) зупинилися на сірому та синьому, що вказує про наявність завзятості, наполегливості в подоланні перешкод, життєстійкості та розуміння.

Щодо відпочинку, то в більшості учасників табору він асоціюється з червоним і жовтим кольором, на другому місці – зелений та малиновий. Ці комбінації свідчать про надію на краще, мрії, потребу активно діяти та досягати успіху. Оскільки ці кольори знаходяться на перших позиціях, то можна зробити висновок, що потреби в певній мірі задовольняються й сприймаються такими, що задовольнилися. Тобто вибір дітей засвідчив позитивне емоційне налаштування на відпочинок, ігри, цікаву діяльність.

Деяко відрізняється вибір дітей з ООП: поєднання синього і жовтого підсилює уявлення про залежність від середовища, де вони переживають дискомфорт, страх та прагнуть безпеки. Усе це вимагає побудови індивідуальної траєкторії відпочинку такої категорії дітей.

Оскільки канікулярний відпочинок є невід'ємною частиною всього освітнього процесу, то ми також намагалися з'ясувати, чи пов'язують школярі перебування в денному таборі з отриманням певного навчального досвіду. На другий день було проведено опитування, яке дозволило виявити найбільш привабливі для школярів сторони перебування в таборі за такими позиціями: відпочити, поспілкуватися з друзями; покращити свою комп'ютерну грамотність; «себе показати»; отримати позитивні емоції від заходів; дізнатися щось нове, навчитися чомусь цікавому й корисному.

За його результатами було з'ясовано, що 64,3% учасників табору приваблює емоційність – вони очікують цікавих заходів; на другому місці мотив «спілкування та відпочинок», який домінує в середніх школярів (61,5%); майже стільки ж дітей обох вікових підгруп (60,0%) поставили на друге місце мотив покращення «комп'ютерної грамотності»; «самоствердження» обирали лідери класу, позашкільних гуртків, які звикли бачити себе на перших ролях (10,7%). На останньому місці знаходилася освітня сторона відпочинку: лише 21,4% респондентів засвідчили бажання, перебуваючи в таборі, отримати нові знання.

Отже, традиційний відпочинок (дискотеки, спортивні естафети, екскурсії до найближчої дитячої бібліотеки, вікторини та т.п.) цікавлять сучасних дітей значно менше, вони очікують нових незвичних заходів, неформального спілкування та розширення умій користування інтернет-інформацією.

Для того, щоб з'ясувати, які саме бажання хоче реалізувати кожна дитина, ми запропонувати зробити Карти бажань, аналіз яких дав нам можливість суттєво скоригувати план роботи: оскільки більша частина школярів як бажання відобразила різні країни світу, то ми внесли до плану віртуальні подорожі.

Загалом, у плануванні роботи пришкільного табору ми виділили такі напрямки роботи: пізнавально-інтелектуальний, творчий, фізкультурно-оздоровчий, розважальний.

Оскільки нас непокоїв низький рівень пізнавального інтересу школярів, то особливу увагу надали саме пізнавально-інтелектуальному напрямку роботи. Ураховуючи інтереси дітей, в таборі запрацював гурток «Мегабіт» (для середніх школярів), «Чарівна лабораторія» і «Країна Lego» (для молодших школярів) та «A, b, c» (гурток англійської мови). Якщо гуртки спрямовувалися на формування певних знань у конкретній галузі, то віртуальні подорожі поєднували різні напрямки і форми роботи, вирізнялися нетрадиційністю.

Перша віртуальна подорож відбувалася нашою країною. Слід зазначити, що ми були вражені патріотичними настроями дітей. Це був день синьо-жовтих кольорів, а більшість заходів запропонували самі діти: вивчити пісню «Ой, у лузі червона калина», намалювати національні символи та написати листи захисникам, провести квест «Непереможні ЗСУ». Також був організований кінозал з переглядом пізнавальної добірки мультфільмів «Вивчаємо Україну», заняття з опанування мнемотехніками, за допомогою яких діти вчилися запам'ятовувати патріотичні вірші. Завершився день збиранкою «Добрий вечір, ми з України», де діти розповіли про свої міста і села, про себе, батьків, захоплення і мрії, ставлення до війни та передавали один одному запалену свічку як символ незгасної віри в нашу перемогу.

«Відвідуючи» кожну країну, ми намагалися показати її самотність, тому наповнювали день оригінальним змістом. Так, під час подорожі до Китаю вчилися за обідом користуватися паличками, на творчій годині малювати китайські ієрогліфи (молодші діти) та готували театральне обладнання (старша підгрупа); у другу половину дня провели чайну церемонію, а потім разом дивилися виставу в Театрі тіней. У день Індії провели арт-терапевтичне заняття «Мандала», дитячу йогу, познайомили дівчаток зі спеціями, влаштували вечірку в стилі «Болівуд». І арт-терапія, і малювання ієрогліфів були сплановані, у першу чергу, для дітей з ООП, але завдання з цікавістю виконували й нормотипові діти.

А в п'ятницю тематика заняття гуртка «A, b, c» обов'язково пов'язувалася з тими країнами, куди «подорожували» діти.

Крім тематичних подорожей, проводилися й тематичні дні: «Всі родичі гарбузові», «Сучасні професії», «Зоряні світи», «Морські глибини» та ін., які теж розширювали кругозір дітей.

Пам'ятаючи про те, що літній табір повинен виконувати функцію оздоровлення, ми шукали нетрадиційні його форми. Так, звичайна

гімнастика, яку один з провідних вітчизняних фахівців з адаптивного фізичного виховання М. Єфименко назвав «звичайним рукомаханням», була замінена повітряною гімнастикою, де діти виконували вправи на яскравих полотнах. Для дітей з ООП медичний працівник у цей час проводив горизонтальний пластик-шоу з елементами ЛФК [2]. Також для молодших школярів проводилися спортивні квести.

Розважальний напрямок був представлений вечірками («TikTok party», «Fashion вечірка», «Графіті-вечірка»), збиранками («Добрий вечір, ми з України»), акустичними вечорами («Я-суперзірка!» «Мій перший кліп»), квестами («Козацький квест», «У пошуках останнього динозавра», «Фортнайт»). Їх теми або пов'язувалися з тематикою дня або обговорювалися та обиралися учасниками з декількох.

Структурування рекреаційного простору забезпечувалася з урахуванням уподобань школярів (мікролокальний, макролокальний, мезолокальний). Мікролокальний простір створювався для невеличкої підгрупи дітей, куди, зазвичай, входили й діти з ООП: виготовлення запрошень, відбір книжок на певну тематику, перебування в сенсорній кімнаті та ін.

Макролокальний передбачав роботу досить великою підгрупою: наприклад, під час тематичного дня «Всі родичі гарбузові» ми з молодшими школярами виготовили з овочів персонажі для вистави «Родичі гарбузові», а сам театр став мезолокальним простором, адже на виставу запросили всіх учасників табору.

До мезолокальних заходів можна віднести спортивне свято, вечірки, відкриття і закриття зміни.

Багато уваги приділялося створенню позитивної емоційної атмосфери в таборі. Психолого-педагогічний супровід цього напрямку забезпечували психолог та соціальний педагог школи. Було заплановано комплекс заходів тимблдингу, які спрямовувалися на згуртування колективу. Так, на початку зміни був проведений тренінг командоутворення для середніх школярів, а для молодших – інтегроване заняття «Секрети дружби» (з елементами тренінгових вправ), що дало змогу згуртувати дітей та виділити лідерські якості окремих з них у певних видах діяльності; тренінг «Від Тривожуна до Спокійняшки» вчив дітей позбавлятися страхів.

Важливим фактором згуртування колективу був розподіл обов'язків між вихованцями під час різних видів діяльності. Ми переконалися, що кожна дитина молодшого шкільного віку, яка залучена до виховного заходу, може виконувати відповідну роль (чи окрему ділянку роботи):

- генератор ідей (висуває, пропонує ідеї, але не обов'язково їх реалізує);
- організатор (дитина, що здатна повністю організувати справу: підготовка оформлення, репетиції, домовленості та ін.);
- учасник-організатор (дитина, яка здатна організувати діяльність інших, сама бере участь у загальній діяльності);
- учасник (виконує конкретні завдання);
- споглядач (дитина, яка з зацікавленістю спостерігає за діяльністю інших, не бере в ній участь, але радіє позитивному результату).

На таких дітей (це, в першу чергу, діти з ООП) зверталася особлива увага: спочатку ми брали їх помічниками, згодом допомагали виконати завдання, потім об'єднували в пару з дитиною, до якої вже сформована симпатія, а на завершальному етапі доручали прості справи. Так дитина поступово вливалася в колектив, вчилася комунікувати, взаємодіяти.

Обов'язковим елементом були щоденні ігри, які сприяли знайомству дітей встановленню приятельських стосунків, адекватному сприйманню однолітками особливих дітей, об'єднанню в групи за інтересами. На думку дослідників, це повинні бути ігри на зоровий і тілесний контакт, синхронізацію рухів, ритмів, емоцій («М'ячик», «Границя», «Похід», «Сороконіжка», «Привітання», «Дзеркало», «Башточка дружби» «Колективний ритм» та ін.) [2; 5].

Для середніх школярів добиралися ігри, спрямовані на подолання психологічних бар'єрів, попередження конфліктних ситуацій, формування умінь координувати свої дії з однолітками, придумувати способи реалізації поставлених завдань («На що схожий мій настрій», «Човни і скелі», «Тріска», «Автопортрет», «Візитка», «Сіамські близнюки», «Молекули», «Кольорова павутинка» «Над прірвою», «Естафета звірів» та ін.) [5].

Наприкінці зміни ми знов провели опитування школярів. 96,4% респондентів зазначили, що хотіли б провести в таборі ще одну зміну.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що сучасний пришкольній табір має бути закладом, який не тільки здійснює догляд за дітьми, забезпечує їх оздоровлення та відпочинок, але й виконує навчальну, розвивальну та виховну функції. Організація вільного часу школярів повинна мати суспільно значущу мету, тоді кінцевим результатом роботи табору стане не тільки згуртування колективу, засвоєння соціальних норм, але й набуття нових знань, розвиток творчих здібностей, самосвідомості, лідерських та організаторських якостей.

Успіх роботи пришкольнього табору може бути досягнутим завдяки поєднанню багаторічного досвіду діяльності таборів такого типу з новими формами роботи, які враховують сучасні соціальні та культурні реалії, орієнтовані на запити школярів, їх особистісні характеристики.

У перспективі ми передбачаємо розробити програму роботи онлайн-таборів для школярів різного віку, дітей з ООП та дослідити їх навчально-виховну та розвивальну ефективність.

Література

1. Закон України про оздоровлення та відпочинок дітей. Відомості Верховної Ради України, 2008, № 45, с. 313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17#Text> (дата звернення: 20.08.2022).
2. Єфименко М. М. Сучасні підходи до корекційно спрямованого фізичного виховання дошкільників. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 356 с.
3. Клід І., Женчук М. Цікаве й корисне дозвілля. Організація літнього відпочинку. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 64 с.
4. Конончук Д. І. Формування тимчасового колективу в оздоровчому таборі як соціальна необхідність виховної роботи з дітьми. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. Нежин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. № 3. С. 92-98.

5. Кот Н. А., Литвиченко Д. С. Забезпечення ігрової взаємодії дітей інклюзивної групи закладу дошкільної освіти. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути*. Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Дніпро, 17-18 серпня 2020 р.). Дніпро, Електронний науково-практичного журнал «WayScience», 2020. С. 247-250.

6. Куликовський С. С. Актуальний стан системи відпочинку та оздоровлення дітей в Україні. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. № 10 (343). С. 84-89.

7. Лаппо В. В. Методика виховної роботи в літніх дитячих оздоровчих таборах : практичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2016. 308 с.

8. Максимчук В. М. Організація роботи літнього пришкільного табору. Київ : Шкільний світ, 2013. 94 с.

9. Myles L. Lynch, C. Boyd Hegarty, Nate Trauntvein, Jonathan A. Plucker. Summer Camp as a Force for 21st Century Learning: Exploring Divergent Thinking and Activity Selection in a Residential Camp Setting. *Journal of Youth Development*. 2018. Vol. 13. Issue 1-2. P. 286-305. URL : https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1500&context=hper_facpub (дата звернення: 20.08.2022).

10. Наказний М. О. Теорія і практика проектування діяльності дитячого закладу оздоровлення та відпочинку : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ : Ін-т пробл. виховання НАПН України, 2011. 42 с.

11. Оздоровлення та відпочинку дітей. Сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Ozdorovlennya-ta-vidpochinok-ditey.html> (дата звернення: 20.08.2022).

References

1. *Zakon Ukrainy pro ozdorovlennia ta vidpochynok ditei* (2008). [Law of Ukraine on children's health and recreation] Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information from the Verkhovna Rada of Ukraine, 45, 313. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17#Text> [in Ukrainian].

2. Iefymenko, M. M. (2013). *Suchasni pidkhody do korektsiino spriamovanoho fizychnoho vykhovannia doshkilnykiv* [Modern approaches to corrective physical education of preschoolers]. Vynnytsia : TOV «Nilan-LTD». [in Ukrainian].

3. Klyd, I, Zhenchuk, M. (2011). *Tsikave y korysne dozvillia. Orhanizatsiia litnoho vidpochynku* [Exciting and valuable pastime. Organization of summer vacation]. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. [in Ukrainian].

4. Kononchuk D. I. (2017) *Formuvannia tymchasovoho kolektyvu v ozdorovchomu tabori yak sotsialna neobkhdnist vykhovnoi roboty z ditmy* [Formation of a temporary team in a health camp as a social necessity of educational work with children]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Psychological and pedagogical sciences*. Nezhyn : NDU im. M. Hoholia, 3, 92-98. [in Ukrainian].

5. Kot N. A., Lytvychenko D. S. (2020) *Zabezpechennia ihrovoi vzaiemodii ditei inkluzyvnoi hrupy zakladu doshkilnoi osvity* [Ensuring playful interaction of children of the inclusive group of the preschool educational institution]. *Intehratsiia osvity, nauky ta biznesu v suchasnomu seredovyshchi: litni dysputy. Tezy dopovidei II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii – Integration of education, science, and business in the modern environment: summer debates. Abstracts of reports of the II International Scientific and Practical Internet Conference*. Dnipro, Electronic Scientific and Practical Journal «WayScience», 247- 250. [in Ukrainian].

6. Kulykovskiy S. S. (2015) *Aktualnyi stan systemy vidpochynku ta ozdorovlennia ditei v Ukraini* [The current state of the recreation and rehabilitation system for children in Ukraine]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriiia «Pedahohichni*

nauky» – Herald of Cherkasy University. Series «Pedagogical sciences», 10 (343), 84-89. [in Ukrainian].

7. Lappo V. V. (2016) *Metodyka vykhovnoi roboty v litnikh dytiachykh ozdorovchykh taborakh. Praktychnyi posibnyk* [Methods of educational work in summer children's health camps]. Ivano-Frankivsk: NAIR. [in Ukrainian].

8. Maksymchuk V. M. (2013) *Orhanizatsiia roboty litnoho pryshkilnoho taboru* [Organization of summer preschool camp]. Kyiv : Shkilnyi svit. [in Ukrainian].

9. Myles L. Lynch, C. Boyd Hegarty, Nate Trauntvein, Jonathan A. Plucker (2018). *Summer Camp as a Force for 21st Century Learning: Exploring Divergent Thinking and Activity Selection in a Residential Camp Setting*. Journal of Youth Development, Vol. 13, Issue 1-2, 286-305. URL: https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1500&context=hper_facpub [in English].

10. Nakaznyi M. O. (2011) *Teoriia i praktyka proektuvannia diialnosti dytiachoho zakladu ozdorovlennia ta vidpochynku* [Theory and practice of designing activities of a children's health and recreation facility]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.07. Kyiv : In-t probl. vykhovannia NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].

11. *Ozdorovlennia ta vidpochynok ditei*. Sait Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy [Health and recreation of children. Website of the Ministry of Social Policy of Ukraine]. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Ozdorovlennya-ta-vidpochynok-ditey.html> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті аналізується сучасна система відпочинку та оздоровлення школярів у країні, її відповідність Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей». Подано характеристики різних типів оздоровчих таборів, наведено статистичні дані, які свідчать про скорочення кількості державних установ оздоровлення стаціонарного типу і, в той же час, збільшення пришкільних таборів з денним перебуванням дітей.

Визначено, що нині пришкільний табір з денним перебуванням дітей є з огляду на економічні складові найбільш оптимальною формою організації оздоровчо-дозвілєвої діяльності школярів у канікулярний час.

На основі аналізу теоретичної літератури та практики роботи вітчизняних і закордонних оздоровчих таборів різного типу виділені протиріччя між запитом сучасних дітей щодо організації їх відпочинку та тими формами роботи, які переважають.

У практичній частині статті висвітлено досвід роботи пришкільного табору відпочинку та оздоровлення дітей, а саме: схарактеризовано напрямки роботи табору (пізнавально-інтелектуальний, творчий, фізкультурно-оздоровчий, розважальний), проєктування його діяльності, структурування рекреаційного простору (мікролокальний, макролокальний, мезолокальний); наведено прийоми залучення дітей до визначення змісту щотижневої роботи; окреслено шляхи забезпечення психологічного комфорту вихованців; визначено заходи, спрямовані на згуртування колективу та оздоровлення дітей; доведено можливість перебування в пришкільному таборі дітей з особливими освітніми потребами як додаткової умови для їх подальшої соціалізації.

Зроблено висновок про необхідність поєднання багаторічного досвіду роботи таборів такого типу з новими формами роботи, які враховують сучасні соціальні та культурні реалії, орієнтовані на запиту школярів, їх особистісні характеристики та психофізичний стан.

Key words: оздоровлення та відпочинок школярів, пришкільний табір з денним перебуванням, рекреаційні заходи, рекреаційний простір, проєктування діяльності пришкільного табору